

Scenariusz
bloku lekcji z języka polskiego
z działu programowego
Kształcenie literackie i kulturowe

Dorobek literacki naszego Regionu na przestrzeni wieków

Opracowała **Małgorzata Buczek**

Informacje podstawowe

Przedmiot nauczania: język polski,
Klasa: druga, uzupełniające liceum ogólnokształcącego dla dorosłych,
Czas trwania zajęć: 5 godzin lekcyjnych (1 x 45minut + 4 x 45minut),
Tematy zajęć:

1. Tylko dla odważnych”, czyli metoda projektów na języku polskim — 1 godzina lekcyjna.
2. Dorobek literacki regionu na przestrzeni wieków — prezentacja przygotowanych projektów — 4 godziny lekcyjne (4x45 minut).

Dział programowy: Kształcenie literackie i kulturowe

Pojęcia kluczowe: Ziemia Sanocka, bard szlachty sanockiej, antropomorfizacja przyrody, humanizm renesansowy, plebejskość, obsceniczność, wywiad autoryzowany, prezentacja multimedialna, folder, plansza dydaktyczna, bibliografia podmiotowa, bibliografia przedmiotowa, reportaż, gawęda szlachecka.

Wymagania wstępne

Przed przystąpieniem do zajęć uczący się powinien umieć:

- korzystać z Internetu i innych źródeł informacji,
- sporządzać notatki,
- korzystać z księgozbioru biblioteki,
- znać zasady pracy metodą projektów.

Cele zajęć

W wyniku zrealizowania zajęć wg scenariusza, uczący się:

- zapozna się z działalnością, zasługami dla regionu i twórczością literacką prezentowanych pisarzy,

- będzie umiał selekcionować zdobyte informacje,
- będzie umiał radzić sobie z różnymi problemami np. dotrzeć do rzadkich tekstów literackich,
- nie będzie się bał nowych i nieznanymi sytuacjami,
- będzie umiał podejmować ryzyko,
- będzie umiał rozwiązywać problemy i podejmować decyzje,
- będzie umiał analizować wyniki własnej pracy i wyciągać odpowiednie wnioski,
- nabędzie umiejętność samodzielnej pracy przy realizacji zadania,
- nabędzie umiejętność zdobywania samodzielnie informacji,
- nabędzie umiejętność samodzielnego opracowania pozyskanych materiałów i wiadomości,
- nabędzie umiejętność prezentacji wyników swej pracy innym,
- nabędzie umiejętność pracy w zespole,
- nabędzie umiejętność wypowiedziania się i słuchania.

Metody osiągnięcia celów

- ❑ **lekcja wprowadzeniowa** — pogadanka i dyskusja kierowana, poparta prezentacją multimedialną i zasobami Internetu,
- ❑ **lekcje prezentujące autorskie opracowania uczniów** — przygotowanie: metoda projektów, realizacja na zajęciach: metoda zależy od inwencji uczniów,
- ❑ **podsumowanie bloku tematycznego** — prezentacja multimedialna i związana z nią dyskusja.

Środki dydaktyczne

Z doświadczenia wiem, że każda grupa opracowująca projekt ma własne, oryginalne pomysły i do końca nie da się przewidzieć wszystkich środków dydaktycznych. Dlatego na pierwszych zajęciach nauczyciel informuje uczniów jakie środki są do ich dyspozycji. Jeżeli stwierdzą, w czasie pracy nad projektem, że potrzebują innych, to muszą zgłosić ten fakt albo zorganizować je we własnym zakresie.

Najczęściej wykorzystywane będą:

- ❑ komputer z oprogramowaniem i dostępem do Internetu,

- ❑ rzutnik multimedialny,
- ❑ ekran,
- ❑ magnetofon lub odtwarzacz MP3,
- ❑ magnetowid i odtwarzacz CD,
- ❑ telewizor,
- ❑ wzmacniacz audio i głośniki,
- ❑ biała tablica suchościeralna i pisaki.

Zadania do wykonania dla uczących się

Uczący się mają dotrzeć i zebrać informacje na temat następujących pisarzy związanych z naszym regionem:

- Grzegorz z Sanoka,
- Seweryn Goszczyński,
- Wincenty Pol,
- Aleksander Fredro,
- January Poźniak,
- Zygmunt Kaczkowski,
- Maria Czerkawska,
- Jerzy Harasymowicz,
- Janusz Szuber,
- Marian Pankowski.

Proponowane formy projektów

Nauczyciel proponuje — przy każdym temacie — wiodącą formę projektu. Uczniowie mogą dowolnie ją modyfikować, ale muszą o zmianach poinformować nauczyciela i opisać je w swoim scenariuszu pracy nad projektem. Wiele zależy od inwencji nauczyciela oraz od przekroju zespołu klasowego, w którym lekcja będzie realizowana.

Formy proponowane przez prowadzącego zajęcia:

- prezentacja multimedialna,
- reportaż filmowy,
- wywiadu z pisarzem,
- album,

- broszura, folder lub książka z ilustracjami,
- plansza dydaktyczna do wykorzystania na lekcji.

Formy oceny

Ocenię podlega zarówno pojedynczy uczeń, jak i grupa łącznie (załącznik nr 3.).

Najczęstsze formy oceny:

- aktywność podczas dyskusji,
- stopień zrealizowania scenariuszy i wykorzystanie pomocy i środków dydaktycznych,
- słownictwo i język stosowany podczas prezentacji,
- logiczna kompozycja i spójność wypowiedzi,
- staranność opracowań: prezentacji, albumów, plansz, ilustracji, reportażu itp.

Przebieg zajęć

Lekcja 1.

„Tylko dla odważnych”, czyli metoda projektów na języku polskim

Czas trwania: 1 godzina lekcyjna (1 x 45 minut)

1. Przedstawienie tematu i zamierzonych celów.
2. Krótkie przypomnienie, znanej uczniom, metody projektów (załącznik nr 1).
3. Dobór grup uczniowskich do realizacji projektów (załącznik nr 2).
4. Wybór zagadnienia do realizacji.
5. Praca twórcza w grupach — uczniowie korzystają z literatury, słowników i encyklopedii przygotowanych przez nauczyciela oraz z komputera i Internetu
 - a. wyłonienie lidera,
 - b. określenie formy, w jakiej projekt będzie realizowany,
 - c. zaplanowanie pracy,
 - d. podział zadań w obrębie grupy,
 - e. opracowanie scenariusza swoich zajęć, wg którego projekt będzie wykonywany,
 - f. opracowanie wykazu potrzebnych środków dydaktycznych.

6. Wyjaśnianie wątpliwości uczniów związanych z realizowanym tematem.
7. Ustalenie terminów konsultacji i zakończenie zajęć.

W pierwszym etapie lekcji (ok. 10 minut) prowadzący zapoznaje uczniów z obszarem tematycznym, z którego będą wykonywali projekty oraz przypomina istotę metody projektów.

Uczniowie samodzielnie dokonują podziału na grupy (ok. 5 minut), a następnie — w wyniku dyskusji — każda grupa wybiera temat projektu do realizacji (15 minut). Proponowane tematy zostały przygotowane przez nauczyciela i dotyczą pisarzy i poetów związanych z regionem Bieszczadów.

Tematy do wyboru:

1. Przygotować pokaz z wykorzystaniem rzutnika multimedialnego na temat: **Józef Bliziński i Jerzy Harasymowicz** i ich związek z naszym regionem.
2. Po zapoznaniu się z życiorysem i dorobkiem literackim **Grzegorza z Sanoka, Seweryna Goszczyńskiego i Kazimierza Orłosia**, przedstawić ich dokonania w formie filmowego reportażu i broszury zawierającej tekst jednolity wzbogacony ilustracjami, portretami i mapami.
3. Po zapoznaniu się z twórczością poetów: **Marii Czerkawskiej i Janusza Szubera** przygotować o nich przewodnik literacki wzbogacony ilustracjami, portretami i mapami. Przeprowadzić wywiad z sanockim poetą Januszem Szuberem, autoryzować go i opracować w formie multimedialnej dogodnej do zastosowania na zajęciach w szkole.
4. Bazując na dorobku **Wincentego Pola i Mariana Pankowskiego** przygotować plansze dydaktyczne na temat życia i dorobku literackiego tych pisarzy oraz ich zasług dla regionu Bieszczadów.
5. Wykonać album zawierający informacje na temat życia, twórczości i literackich dokonań **Aleksandra Fredry, Zygmunta Kaczkowskiego oraz Januarego Poźniaka**. Zamieścić w nim zarówno ilustracje, jak i teksty rzadko cytowanych utworów poetyckich — zwłaszcza Januarego Poźniaka, którego utwory są dzisiaj wręcz nieosiągalne.

Po wybraniu tematu, uczniowie rozwijają i precyzują formę, w której chcą realizować projekt, co to razu powoduje wstępny przydział środków dydaktycznych — ok. 10 minut.

W części podsumowującej lekcji (ok. 5 minut) słuchacze otrzymują od uczącego informację, że na przygotowanie mają trzy tygodnie, a prezentacja dokonań grup odbędzie się na czterogodzinnych zajęciach.

Nauczyciel ustala zasady i terminy konsultacji, po czym kończy zajęcia.

Lekcja 2.

Dorobek literacki regionu na przestrzeni wieków – prezentacja przygotowanych projektów

Czas trwania: 4 godziny lekcyjne (4x45 minut)

1. Podanie tematu zajęć, celów i zamierzonych osiągnięć.
2. Przypomnienie zasad oceniania.
3. Prezentacje projektów
 - a. przygotowanie pomocy i środków dla danej grupy,
 - b. przedstawienie tematów w opracowanej przez grupę formie,
 - c. odpowiedzi na pytania z sali i pytania nauczyciela,
 - d. przekazanie nauczycielowi materiałów będących pokłosiem pracy nad zagadnieniem.
4. Uwagi i spostrzeżenia nauczyciela.
5. Dyskusja podsumowująca — po zakończeniu wszystkich prezentacji.
6. Ocena pracy przez nauczyciela.
7. Podsumowanie i informacja zwrotna.

Podczas bloku czterogodzinnych zajęć uczniowie prezentują przygotowane przez siebie projekty. Każda grupa ma ok. 30 minut na swoją prezentację. Czynności wstępne i podsumowanie zajmą ok. 40 minut. Pozostały czas potrzebny jest na zmianę aranżacji w klasie. Uczniowie korzystają z dostępnych środków i pomocy dydaktycznych oraz przygotowanych przez siebie.

Nauczyciel dba, by podczas prezentacji nie przerywano wypowiedzi, a ewentualne pytania będą zadawane po zakończeniu wystąpienia grupy.

Przed rozpoczęciem prezentacji, grupy krótko przedstawiają scenariusz przygotowany na pierwszych zajęciach, a następnie przystępują do pokazu swych dokonań.

Podsumowanie i informacja zwrotna

Podsumowanie będzie stanowić prezentacja multimedialna „**Ziemia Sanocka inspiracją artystyczną twórców kultury**”, przygotowana i przedstawiana przez nauczyciela. Uczniowie odpowiadają na postawione przez prowadzącego pytania. Odpowiedzi udzielają osoby, które nie przygotowywały projektu o pisarzu, którego pytanie dotyczy.

Odpowiedzi, które padają z klasy, będą dla nauczyciela informacją zwrotną, jak słuchano dokonań kolegów i czy forma projektu odpowiadała pozostałym. Jeżeli projekt był ciekawy, na pewno wzbudził zainteresowanie i młodzież wiele treści zapamiętała.

Bibliografia

- Kolbuszowski Jacek „Kresy”,
- Kłós Stanisław „Bieszczady”,
- Rocznik Sanocki Zeszyt II 1967r.,
- Goszczyński Seweryn „Król zamczyska”,
- Fredro Aleksander „Trzy po trzy”
- Kaczkowski Zygmunt „Opowiadania Nieczui”,
- Orłóś Kazimierz „Cudowna melina”,
- Harasymowicz Jerzy „Wiersze wybrane”,
- Szuber Janusz „Mojość”,
- Bliziński Józef „Listy”,
- Czerkawska Maria „Jałowcowe żniwa”,
- Pankowski Marian — dowolna powieść.

Załącznik nr 1.

Etapy pracy metodą projektów:

1. Wybór zagadnienia do realizacji.
2. Dobór grup do realizacji projektów — wyłonienie liderów.
3. Zaplanowanie pracy w grupie.
4. Przygotowanie opisów projektów — konsultacje, uwagi.
5. Realizacja projektu.
6. Ocena projektu.

Lekcje prowadzone tą metodą pozwalają na kształtowanie bardzo przedsiębiorczych i aktywnych postaw ucznia, który:

- nie boi się nowych i nieznanymi sytuacjami,
- potrafi podejmować ryzyko,
- potrafi rozwiązywać problemy i podejmować decyzje,
- analizuje wyniki własnej pracy i wyciąga odpowiednie wnioski.

Lekcja prowadzona metodą projektów pozwala kształtować liczne umiejętności uczniów:

- umiejętność samodzielnej pracy przy realizacji zadania,
- umiejętność zdobywania samodzielnie informacji,
- umiejętność selekcjonowania tych informacji,
- umiejętność samodzielnego opracowania pozyskanych materiałów i wiadomości,
- umiejętność prezentacji wyników swej pracy innym,
- umiejętność pracy w zespole,
- umiejętność radzenia sobie z problemami,
- umiejętność wypowiadania się i słuchania.

Załącznik nr 2.

Dobór grup uczniowskich.

Poniżej podaję kilka uwag na temat doboru grup realizujących projekty.

Z własnych doświadczeń i analizy literatury pedagogicznej wiem, że najlepsze wyniki osiąga się gdy członkowie grupy (4-6 osób) współpracują ze sobą — dlatego praca na zajęciach powinna być prowadzona w *heterogenicznych* grupach współpracy, czyli takich w których członkowie grupy różnią się poziomem uzdolnień i znajomością przedmiotu nauczania. Takie grupy (w przeciwieństwie do homogenicznych) odbijają strukturę klasy pod względem uzdolnień i postępów. Stosunki między ich członkami i sposób pracy są bardziej „naturalne”.

Czasem zdarza się, że zostanie utworzona grupa *homogeniczna* (wszyscy członkowie są na podobnym poziomie postępów i zdolności). I co ciekawe — często grupa złożona z uczniów „dobrych” miewa kłopoty z prawidłowym wywiązywaniem się ze swoich obowiązków. Wydaje się, że powodem bywa często zbytnia indywidualizacja postaw członków grupy. Liczba osób w grupie jest uzależniona liczebnością klasy.

Załącznik nr 3.

Ocena osiągnięć uczniów

Przy ocenianiu stosowany jest przedmiotowy system oceniania, z którym słuchacze zostali zapoznani na początku roku szkolnego.

Przy metodzie projektów uczenie zachodzi w czasie czynności współpracy członków grupy (współpraca wywołuje uczenie się) lub czynności te wspomagają uczenie się. Znajduje też potwierdzenie teza, że po dłuższym okresie pracy grupowej (zorganizowanej i kierowanej przez nauczyciela – choćby poprzez konsultacje) uczniowie opanowują ją jak zwyczajny, codzienny zestaw obowiązków szkolnych. Od tego momentu przestaje być ważne, ile osób liczy grupa, byle uczniowie bez trudu mogli się porozumieć.

Warto oceniać zarówno grupę — jako całość, jak i poszczególnych ich członków — indywidualnie. Ocena „grupowa” jest często znaczącą motywacją dla osób mniej przykładających się do nauki. Ich braki są równoważone przez pracę pozostałych uczestników zespołu. Wytwarza to szczególną więź współpracy między członkami grupy — czasami rodzącą nawet agresję (sic!), gdy jeden z uczestników przeszkadza lub nie pracuje wystarczająco dobrze, w ocenie reszty grupy. Na tego typu zachowania należy zwracać szczególną uwagę i w razie potrzeby odpowiednio interweniować.